

Bevolking van de provincie Groningen.

Ruwe prognose voor de provincie Groningen, voor het jaar 1970.

Op grond van verschillende gegevens: toeneming der bevolking sinds 1850, 1880 en 1920, de middelen van bestaan, de grootte van de landbouwbedrijven, de industrievestigingen, geboorte, sterfte en migratie, indeeling in landbouw- en economisch-geografische gebieden, enz. kan Groningen verdeeld worden in 12 sociaal-geografische gebieden (zie bijlagen 1 en 2). De laatste drie gebieden: Hoogkerk (gemengd agrarische en industrieële gemeente), Noorddijk (agrarische gemeente met industrie in opkomst) en Haren (agrarische en forensen gemeente) zullen in het vervolg samen-gevat worden als "Randgebied".

Het blijkt dat de bevolking in alle 12 (10) gebieden na 1850 is toegenomen (zie bijlage 3). Met behulp van de methode Lohuizen-Delfgauw kon een berekening gemaakt worden voor 1970, waarbij als bases genomen werden resp. de perioden 1880-1940 (samengevat onder 1970 - I) en 1920-1940 (samengevat onder 1970 - II).

Gebied	1940	1970-I	1970-II
I. Noordelijke Agrar. Streek	77.269	59.500	77.500
II. Zuidelijk Westerkwartier	24.732	27.000	27.400
III. Appingedam-Delfzijl	17.053	19.000	17.500
IV. Oldambt	44.048	38.500	41.100
V. Winschoten	14.661	19.000	16.000
VI. Westerwolde	35.164	48.500	40.300
VII. Veenkoloniën	59.884	56.000	57.900
VIII. Slochteren	13.760	14.000	13.900
IX. Groningen	123.770	167.000	162.000
X. Hoogkerk			
Noorddijk	16.877	24.500	26.500
Haren			

De vraag is nu, hoe de ontwikkeling zal zijn in de verschillende sociaal-geografische gebieden. De berekening volgens Lohuizen-Delfgauw kan wel de leidraad zijn, maar mag toch niet automatisch voor alle gebieden voor een bepaalde voorafgaande periode worden toegepast. Elk gebied is daarom afzonderlijk beschouwd.

Met inachtneming van het karakter van elke streek, den vermoedelijken groei van de bevolking, o.a. in verband met mogelijke uitbreiding van de industrie en de ontginning, of eventuele afnemings, o.a. in verband met een economischer en rendabeler verdeling van de gronden kunnen we dan komen tot een prognose - zij het dan ook een ruwe schatting- voor de vermoedelijke bevolkingsbeweging in de verschillende, reeds genoemde, sociaal-geografische gebieden in de provincie Groningen.

Alvorens over te gaan tot een beschouwing van de tien gebieden zijn, voor de gehele provincie allereerst apart genomen de gemeenten met (in 1940) minder dan 5000 inwoners, de gemeenten met 5000 - 10.000 inwoners, met 10.000 - 20.000 inwoners en de stad Groningen. Voor de periode 1920 - 1940 is van elk dezer groepen den groei nagegaan. Het blijkt dan, dat van de 35 gemeenten met minder dan 5000 inwoners er 13 (= 37,1%) in bevolkingsaantal achteruit gegaan; van de 22 gemeenten met meer dan 5000 inwoners verminderde alleen de bevolking van Bellingwolde sinds 1920. Procentsgewijs was de groei van de gemeenten met minder dan 5000 inwoners het geringst (zie bijlage 4), terwijl een aantal hiervan opvalt door zijn bijzonder karakter: Hoogkerk wordt langzamerhand een belangrijke industrie-gemeente, Winsum en Noorddijk hebben eenige industrie. Uithuizen en Loppersum ontwikkelen zich tot centra in de betreffende streken.

Gemeente	1920		1930		1940	
	abs.	verh.cijfer	abs.	verh.cijfer	abs.	verh.cijfer
Hoogkerk	3101	100	4125	133,-	4307	138,9
Winsum	2454	"	2699	110,-	2993	122,-
Noorddijk	1739	"	2251	129,4	2519	144,9
Uithuizen	4105	"	4342	105,8	4578	111,4
Loppersum	3312	"	3396	102,5	3651	110,2

Thans zullen we overgaan tot een beschauwing van de aparte gebieden.

I. De Noordelijke Agrarische Streek. De ^{meeste} gemeenten uit dit gebied tellen minder dan 5000 inwoners. De groei van deze gemeenten is verschillend (zie bijlage 6). In onderstaand staatje zijn de gemeenten samengevat:

A. Achteruitgang in bevolkingsaantal sinds 1920.

Baflo	Oldenhove
Eenrum	Ulrum
Ezinge	Usquert
Leens	't Zandt

B. Toeneming in bevolkingsaantal sinds 1920, doch ten hoogste 10%.

Aduard	Kloosterburen
Grijpskerk	Warffum
Kantens	Zuidhorn

C. Toeneming in bevolkingsaantal sinds 1920, van 10 - 20%.

Adorp	Stedum
Bierum	Ten Boer
Loppersum	Uithuizen
Middelstum	Uithuizermeeden

D. Toeneming in bevolkingsaantal sinds 1920, van 20 - 25%

Bedum(6478 inw.), Winsum

Nemen we aan, dat de gemeenten van groep A nog langzaam in bevolkingsaantal achteruit zullen gaan en dat van de overige gemeenten alleen de streekcentra en de gemeenten met eenige industrie nog in eenigszins belangrijke mate zullen groeien, dan komen we voor 1970 op een schatting van 77.500 inwoners. (1940 : 77269 inwoners).

Nemen we echter aan, dat de gemeenten onder de groepen A en B - tezamen genomen - in bevolkingsaantal ongeveer gelijk zullen blijven tot 1970, en de andere gemeenten in verhouding tot hun groei in de afgelopen periode in inwonertal vooruit zullen gaan, dan is het te verwachten aantal inwoners voor 1970 : 80.000.

II. Het Zuidelijk Westerkwartier is een gebied met een zeer versnipperd grondbezit. Grootere bedrijven ontbreken hier vrijwel geheel, zooals blijkt uit bijlage. Daar het kleingrondbezit overheerscht en industrieën vrijwel geheel ontbreken, (zuivelfabrieken vormen bijna de geheele industrie, en hiervan is eerder concentratie dan uitbreiding te verwachten) kan bij gelijkblijvende omstandigheden de toeneming slechts gering zijn. De berekening van de bevolkingstoename tot 27.000 inwoners kan daarom wel als maximum toename tot 1970 worden beschouwd.

III. Een zeer moeilijk gebied is Appingedam-Delfzijl. Appingedam, vertoont een voortdurenden groei, hetgeen zeer zeker in verband staat met de vrij belangrijke industrie (zie ook bijlage 5), die hier gevestigd is:

Appingedammer Bronsmotorenfabriek
Ter Borg & Mensinga's Machinefabriek
Fa. Eisma & Lenting, Machinefabriek
Damster Carosseriefabriek J. Ekema
Veendorp's steenfabrieken
Fa. P. Dijkstra, Steenfabriek
Cementindustrie v/h N.J. Doornbos
Kalkbranderij "Fivel"
Ned. Mij voor Vlasbewerking
Coöp. Stroocartonfabriek "De Eendracht"
Appingedammer Zuivelfabriek en Melkinrichting
Damster Auto Mij.
Kleisteenfabriek J. Ekema

Volgens de beroepstelling 1930 blijkt 29,7% der totale beroepsbevolking (= 699 personen) werkzaam te zijn in de eigenlijke industrie. - Delfzijl -

Delfzijl heeft een ander karakter: de bevolkingsgroei ging veel langzamer en er zijn minder belangrijke industrieën aanwezig. De in Delfzijl gevestigde industrieën zijn:

Houthandel v/h R.W. Roggenkamp & Co
Hout- en Bouwmaterialenhandel v/h G.C.M. Rottinghuis
Steenfabriek Wed. H.K. Jansen
Steenfabriek "Nijverheid"
Electr. Steenfabriek "Fivelmonde"
Verffabriek "Devefa"
Timmerfabriek E. Scheltens
Machinefabriek "Dok"
Motorenreparatiebedrijf "De Eems"
Gebrs. Niestern & Co, Scheepswerf
Scheepswerf "Delfzijl" v/h Gebrs. Sander
Dekkleeden- en Markiezenfabriek R.J. de Vries
Coöp. Zuivelfabriek "De Eems"

Volgens de beroepstelling 1930 blijkt 12,2% der totale beroepsbevolking werkzaam te zijn in de eigenlijke industrie. Het aantal personen werkzaam in het verkeer en den handel is hier natuurlijk vrij belangrijk.

	Aantal	In % v.d. tot. ber. bev.
In het centrum verkeerswezen werkzaam	503	14, -%
In den " handel " "	9	0,2%
In den groot-, tusschen- en detailh. werkzaam	136	3,8%

Een verdere groei van Delfzijl zal nauw samenhangen met de haven en de ontwikkeling van het achterland. De berekening voor de minimum bevolking in 1970 geeft als uitkomst 17.500. Dit getal kan zeker juist zijn bij een minimale ontwikkeling van de Haven van Delfzijl. Als maximum uitkomst is verkregen 19.000.

IV. Oldambt. Verdeelen we dit gebied, dan ontstaat het volgende beeld:

A. Achteruitgang in bevolkingsaantal sinds 1920.

Beerta	Noordbroek
Bellingwolde	Zuidbroek
Nieuwolda	

B. Toeneming in bevolkingsaantal, sinds 1920, doch ten hoogste 10%.

Finsterwolde	Midwolda
Meeden	Nieuwe Schans

C. Toeneming in bevolkingsaantal sinds 1920, van 10 - 20%.

Scheemda
Wedde
Termunten

Uit het bovenstaande blijkt al, dat de toestand in het Oldambt nog ongunstiger is dan in de Noordelijke Agrarische Streek (zie ook bijlage 6). In 5 van de 12 gemeenten is achteruitgang in bevolkingsaantal, in 4 gemeenten is de toeneming minimaal en in slechts 3 gemeenten is er sprake van een redelijken vooruitgang. Toeneming van bevolking is in het Oldambt niet te verwachten, eerder is achteruitgang waarschijnlijk. Verwachting is: minimum 41.000, maximum 44.000.

V. Winschoten. Van deze plaats krijgen we een rooskleuriger beeld. De centrumfunctie en de vrij belangrijke industrie waarborgen een redelijke kans op uitbreiding van het aantal inwoners. In het verleden was de groei vrij groot en in een groot deel van de beschouwde perioden (1850 - 1920 en 1920 - 1940) is de toeneming van de bevolking van Winschoten verhoudingsgewijs groter geweest dan van het Rijk of de provincie. Wanneer het nieuwe kanaal Groningen - Winschoten vol-

tooid is, bestaat er zeker kans op uitbreiding van de industrie.
De verwachting is: minimum 16.000, maximum 19.000.

De industrie van Winschoten omvat o.m. de volgende bedrijven (zie ook bijlage 6):

Groote fabrieken: Noord Nederl. Machinefabriek
Noord Nederl. Fabr. v. Matrassen v/h C. Rademaker & Zn.
Chemische fabriek "Gembo"
Coöp. Stroocartonfabriek "Reiderland"
Zaadhof's Cartonnagefabriek

Kleine fabrieken: Fabriek van Landbouwwerktuigen Roemeling Evers & Co
F. Veenstra & Zonen, machinefabriek
Houthandel Fa. J. v. Lenning
Steenfabriek H.G. Strating
Tabaksfabriek Fa. Roelfsema
Bedveeren, Kapok en Matrassenfabriek v/h N. Dröge
" " " J. Dröge
Azijnfabriek R.J. Phaff
Winschoter Cement- en Betonindustrie
Rijwielfabriek "Dresco"
Oldambster Zuivelfabriek en Melkinrichting
Winschoter Meubelfabriek

VI. Westerwolde. De snelle ontwikkeling van Westerwolde is voornamelijk te danken aan de ontginning en de ontsluiting van dit gebied. De grootste vooruitgang in bevolkingsaantal valt waar te nemen tusschen 1900 en 1920. Na 1920 wordt het tempo langzamer.

De verwachting voor 1970 is minimum 41.000 en maximum 43.000 inwoners.

VII. Veenkoloniën. Wanneer we bij een prognose voor dit gebied uitsluitend af zouden gaan op de ontwikkeling gedurende de periode 1920 - 1940 voor het geheele gebied, dan zouden we komen tot een minimalen groei in de toekomst. Merkwaardig is, dat alle gemeenten in de veenkoloniën een industrieel karakter hebben en gunstig gelegen zijn voor industrie. Beschouwen we de gemeenten aandachtiger -zonder de gemeente Muntendam, die van te weinig beteekenis is- dan blijkt allereerst, dat de belangrijkste industrieën welhaast zijn de landbouwindustrieën. Is er van de bestaande landbouwindustrieën niet veel uitbreiding te verwachten, zoo zijn er wellicht nog mogelijkheden voor nieuwe industrieën, die direct op de agrarische productie gericht zijn. In dit verband denken we aan de nieuwe vezelplatenfabriek te Hoogezand, die aan ten minste 100 arbeiders werk zal verschaffen.

Voor de nevenindustrieën bestaan ook nog mogelijkheden (kantoorboeken, cartonnage, etc.) Eveneens van andere industrieën, die thans reeds belangrijk zijn: scheepsbouw, tricotages, e.d. is uitbreiding te verwachten. Dr. Hofstee ziet (zie Soc. Economische Problemen enz. pag. 53 vlgg) belangrijke mogelijkheden voor een verdere industriële ontwikkeling, vooral wanneer de vervoers- en verkeersproblemen worden opgelost. De plaatsen, die dan het gunstigst gelegen zijn, zijn Hoogezand, Sappemeer, Veendam en Wildervank. Een berekening voor 1970 met basis de periode 1920 - 1940 geeft de minimum verwachting van 58.000 inwoners. Nemen we echter, parallel met de vroeger besproken ontwikkeling van Hoogezand aan, dat er in het gunstigste geval ook voor Sappemeer, Veendam en Wildervank nog belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn, dan is het voor 1970 te verwachten aantal inwoners te stellen op maximaal 64.000.

VIII. Slochteren. De toeneming van deze, in meerderheid agrarische, gemeente, is vrij beperkt. Daarbij komt, dat sinds kort het gedeelte van de gemeente waar de meeste industrie gevestigd is of gevestigd zou kunnen worden, Foxham, bij de gemeente Hoogezand is gevoegd. Bij deze berekeningen is van den ouden toestand uitgegaan. De mogelijkheden van deze gemeente zijn waarschijnlijk voornamelijk te vinden in herverkaveling en herontginning. Wellicht is er dan nog eenige kans op uitbreiding van de bevolking. De maximum verwachting voor 1970 is ± 14.000.

IX. Groningen. De berekening voor Groningen heeft als uitkomsten opgeleverd: minimum 162.000 en maximum 167.000. Deze berekeningen bleken overeen te komen met hetgeen Dr. Hofstee gevonden had voor het jaar 2000.

X. Randgebied. Onder invloed van de stad heeft het Randgebied een snelle ontwikkeling doorgemaakt, een ontwikkeling die nog in vollen gang is. Hoewel de drie plaatsen in de uitkomsten werden samengevoegd, is er een zoodanig verschil in karakter, dat ze apart moeten worden besproken.

Hoogekerk is in verhouding het sterkst gegroeid (zie bijlage 3); hetgeen veroorzaakt is door de belangrijke industrieën, welke hier zijn gevestigd:

Fa. Smid & Hollander, asphalt-papier, enz.

Coöp. Stroocartonfabriek "De Halm"

Betonbouw v/h Fa. Kool & Wildeboer

Noord-Nederlandsche Beetwortelsuikerfabriek

In verband met de gunstige ligging nabij de stad, aan groot vaarwater, aan goede spoor- en verkeerswegen en een belangrijke arbeidsreserve in de directe nabijheid, ligt een voortgaande ontwikkeling wel in de lijn der verwachtingen.

Noorddijk is een agrarisch gebied, waar de industrie in opkomst is en in de toekomst een goede kans heeft op grond van dezelfde factoren als gelden voor Hoogkerk. De sterkere groei van deze plaats dateert ook pas van de laatste 20 jaren (zie bijlage 3).

Haren, oorspronkelijk een agrarisch gebied, is een forensengemeente geworden door de goede verbindingen met de stad. Ook hier dateert de ontwikkeling eerst van de laatste 20 jaar (zie bijlage 3) wat begrijpelijk is door den snellen groei van het verkeer sinds 1920. Ook hier is een belangrijke stijging van het bevolkingsaantal te verwachten.

De berekeningen voor het Randgebied hadden tot resultaat, dat de minimum verwachting is 24.500 en de maximum verwachting 26.500.

De verwachting is, dat het aantal inwoners van de provincie Groningen in 1970 zal bedragen: minimum ca. 477.500 en maximum 503.500.

Enige opmerkingen over de toeneming van de bevolking in de gemeenten met meer dan 5000 inwoners.

De prognose voor de gemeenten, die in 1940 méér dan 5000 inwoners tellen, is, na een korte voorstudie nog moeilijk nauwkeurig te geven. Maar uit hetgeen is berekend voor de sociaal-geographische gebieden is ook een conclusie te trekken voor de aparte gemeenten, terwijl bovendien natuurlijk deze gemeenten ook reeds aan een meer of minder grondige beschouwing worden onderworpen, alvorens te komen tot de prognose van de streek.

I. Noordelijke Agrarische streek. De gemeenten met meer dan 5000 inwoners zijn: Bedum, Ten Boer en Uithuizermeeden.

Bedum heeft, met de gemeente Winsum, de grootste toeneming in bevolkingsaantal gehad sinds 1920. Deze groei is eerst begonnen omstreeks 1920. De verwachting is, dat de bevolking van Bedum ook in de periode tot 1970 zal aangroeiën; dat het percentage van deze vermeerdering echter méér dan 25% zal zijn lijkt niet waarschijnlijk. Een belangrijke factor zal hierbij natuurlijk zijn de ontwikkeling van de industrie.

Ten Boer en Uithuizermeeden zullen waarschijnlijk niet zoo sterk toenemen. In de grootte en het aantal landbouwbedrijven heeft slechts weinig verandering plaats gevonden in de periode 1909 - 1930. Industrie is hier weinig. In de tegenwoordige omstandigheden zijn er geen factoren die de verwachting van een toeneming van beteekenis wettigen.

II. Zuidelijk Westerkwartier. De ontwikkeling van Grootegast is steeds het sterkst geweest en zal in de komende jaren wellicht ook groter zijn dan van de andere gemeenten in dit gebied.

	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1940 (verh. cijf)
Grootegast	100	108,7	115,8	128,4	146,4	163,3	174,7
Leek	100						156,-
Marum	100						164,3
Oldekerk	100						150,4
Prov. zonder stad	100						167,1

Alleen de gemeenten Winschoten (215,8), Onstwedde (253,7), Vlagtwedde (342,6), Haren (273,2), Hoogkerk (276,6), Groningen (262,4) hebben in deze periode een sterkeren groei dan Grootegast. De groei van Grootegast is niet het gevolg van een vergroting van de welvaart, maar van een opstuwning van de bevolking in dit gebied. De kans op een belangrijke uitbreiding van de bestaansmogelijkheden is zeer gering. Overigens zal de groei van de bevolking in deze gemeenten percents gewijs niet veel uiteenloopen.

III. Van de plaatsen Appingedam en Delfzijl zij nog opgemerkt, dat de groei van Appingedam verhoudingsgewijs waarschijnlijk sterker zal zijn dan van Delfzijl.

IV. Oldambt. Is bij de meeste gemeenten in dit gebied achteruitgang of stilstand in bevolkingsaantal te verwachten, in Scheemda is een stijging van het aantal inwoners wel waarschijnlijk. Er zijn geen redenen om aan te nemen, dat deze groei in de periode 1940 - 1970 groter zal zijn dan de groei in de periode 1920 - 1940.

Van alle plaatsen boven 5000 inwoners is er slechts één, n.l. Bellingwolde, die in inwonertal sinds 1920 achteruit is gegaan. Deze achteruitgang dateert van 1923, nadat de bevolking der gemeenten vanaf 1850 voortdurend in aantal was gegroeid.

	1850	1920	1923	1940 (in verh. cijfers)
Bellingwolde	100	201,-	207,6	192,8
Provincie zonder de stad	100	177,-	182,9	195,4

Oppervlakkig gezien zou de mogelijkheid bestaan van een toeneming der bevolking, gezien de grootte van het grondbezit. Gaan we echter de verdeling van het grondbezit van de landbouwers na van 1909 - 1930, dan zien we, dat, al is de groep van landbouwers met een bezit groter dan 20 ha sinds 1909 relatief achteruitgegaan, deze groep toch wel een belangrijk aandeel heeft gehad in de absolute toeneming van het aantal landbouwbedrijven.

Landbouwers.

jaar	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50-100 ha	100 en meer ha	Totaal
1909	22	22	15	72	13	-	144
1920	22	19	31	76	18	1	167
1930	21	33	30	80	20	1	185

Op grond van de ontwikkeling in deze periode zijn er geen redenen om voor de toekomst een verkleining van het grondbezit aan te nemen en een daarmee gepaard gaande vermeerdering van de bevolking. Op grond van de ontwikkeling in de bevolkingsbeweging der laatste jaren is een vermeerdering van het aantal inwoners van Ballinwolde tot 1970 weinig waarschijnlijk.

VI. Westerwolde. De groei van de gemeenten Ontwedde en Vlagtwedde is vanaf 1850 hier weergegeven in verhoudingscijfers:

	1850	1860	1870	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1940 verh.cijf.	1940 abs.
Ontwedde	100	139,-	187,8	235,4	271,5	333,4	425,5	524,8	545,5	597,2	19791
Vlagtwedde	100	126,5	162,-	206,8	247,-	292,-	391,3	561,7	635,9	800,6	15373

In de periode van 1850 - 1910 is in het algemeen de groei van Ontwedde sterker geweest, daarna vindt de groei van de bevolking van Vlagtwedde veel sneller plaats. De oorzaak van den sterken groei van deze gemeenten is geweest de ontginning van dit gebied op groote schaal. De oppervlakte cultuurgrond in gebruik voor landbouw, veeteelt en tuinbouw is belangrijk toegenomen:

	1909 ha	1920 ha	1930 ha
Ontwedde	6088	6984	7501
Vlagtwedde	7635	8997	10321

Naar uit deze gegevens blijkt is de uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond in Vlagtwedde gedurende de laatste twintig jaar zoowel absoluut als relatief veel sterker geweest dan in Ontwedde; een verschijnsel dat reeds te verwachten was na de bestudeering van de bevolkingscijfers. Al is de groei van deze plaatsen ook zeer groot geweest, toch is het te verwachten dat de aanwas van de bevolking tot 1970 in minder snel tempo zal geschieden. Het grootste deel van de ontginbare terreinen is in cultuur gebracht. In verband met de mogelijkheid van vestiging van industrieën (Ontwedde heeft reeds een vrij belangrijke industrie) zal de groei van deze twee gemeenten wel voortgaan. De verwachting is, dat de bevolking van de beide gemeenten in het algemeen met een ongeveer gelijk percentage zal toenemen.

VII. Veenkoloniën. Voor de gemeenten Oude- en Nieuwe Pekela wordt weinig of geen uitbreiding in bevolkingsaantal verwacht.

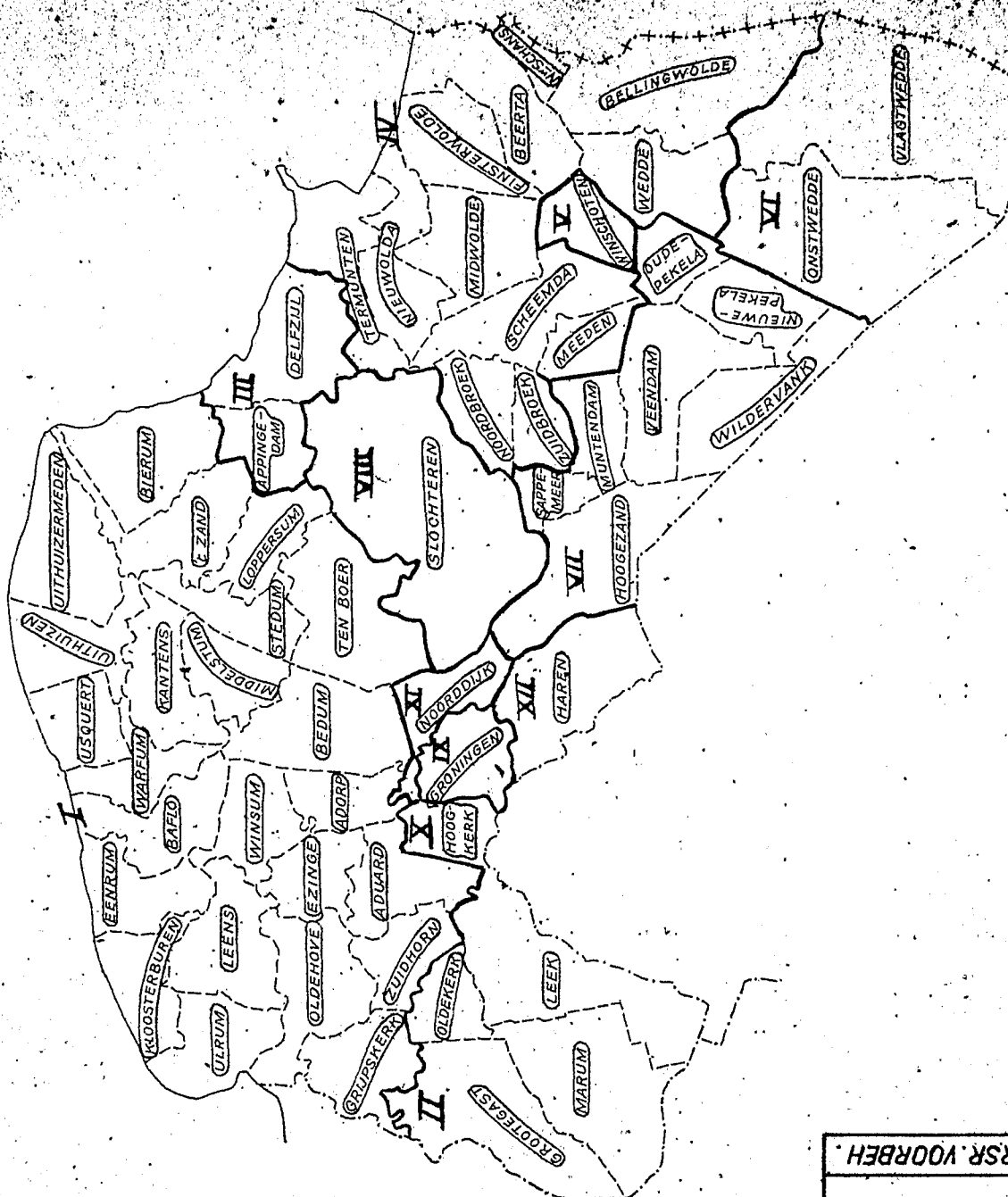
Voor de gemeenten Hoogezand en Veendam schijnen de ontwikkelingsmogelijkheden het gunstigst. Echter bestaan er voor de gemeenten Wildervank en Sappemeer ook goede kansen voor een uitbreiding van het bevolkingsaantal. De ontwikkeling is in zeer sterke mate afhankelijk van de totstandkoming van goede verkeerswegen en verbindingen te water en te land. Komen deze verbindingen tot stand, dan kan voor genoemde plaatsen een bevolkingsvermeerdering worden aangenomen die, in verhouding tot het aantal inwoners in 1940 ongeveer gelijk zal zijn. Voor Hoogezand was vroeger reeds het volgende verloop gevonden (absolute cijfers):

	1920	1930	1940	1970(maximum)
Hoogezand	11172	11429	12025	13700

X. Randgebied. De groei van deze drie plaatsen loopt sterk uiteen:

	1920		1930		1940	
	abs.	verh.cijf.	abs.	verh.cijf.	abs.	verh.cijf.
Haren	4800	100,-	7075	145,3	10051	206,5
Hoogkerk	3101	100,-	4125	133,-	4307	138,9
Noorddijk	1739	100,-	2251	129,4	2519	144,9

Zijn de kansen voor een industrieële ontwikkeling van Hoogkerk en Noorddijk (en daarmee gepaard gaande uitbreiding van de bevolking) momenteel ongeveer gelijk, de forenzen-gemeente Haren zal sterker groeien. Van den verwachten aanwas met 7.600 of 80.600 inwoners zal de bevolking van Haren toch zeker met resp. 6000 à 6500 of 7500 à 8000 personen vermeerderen.

OMSCHRIJVING:

Voorgestelde indeeling in soc. geogr.
gebieden.

DATUM 16-2-44 TEEK N.O. 10/360 BIJL. N.O. 1

AUTEURS. VOORBEH.

GRONINGEN SCHAAAL 1:400 000

N.E.T.O.

Indesling in soc.geografische gebieden van de provincie Groningen.

I. De Noordelijke bouwstreek met enkele weidegemeenten. Deze Noordelijke agrarische streek omvat:

Adorp	Middelstum
Aduard	Oldehove
Baflo	Stedum
Bedum	Ten Boer
Bierum	Uithuizen
Eenrum	Uithuizermeeden
Ezinge	Ulrum
Grijskerk	Usquert
Kantens	Warffum
Kloosterburen	Winsum
Leens	't Zandt
Loppersum	Zuidhorn

II. Het Zuidelijk Westerkwartier, omvattend:

Grootegast
Leek
Marum
Oldekerk

III. De gemeenten Appingedam en Delfzijl.

IV. Het Oldambt, omvattende:

Beerta	Nieuwolda
Bellingwolde	Noordbroek
Finstervolde	Scheemda
Meeden	Termunten
Midwolda	Wedde
Nieuwe Schans	Zuidbroek

V. De gemeente Winschoten.

VI. Westervolde, omvattende:

Onstwedde
Vlagtwedde

VII. De Veenkoloniën, omvattende:

Hoogezand	Sappemeer
Muntendam	Veendam
Nieuwe Pekela	Wildervank
Oude Pekela	

VIII. De gemeente Slochteren.

IX. De gemeente Groningen.

X. Randgebied van de stad Groningen, omvattende;

Haren
Hoogkerk
Noorddijk

	1850		1860		1880		1900		1920		1940	
	Absolut cijfer	Wsch. cijfer	Absolut cijfer	Wsch. cijfer	Absolut cijfer	Wsch. cijfer	Absolut cijfer	Wsch. cijfer	Absolut cijfer	Wsch. cijfer	Absolut cijfer	Wsch. cijfer
I. Noord-Nederland	55063	100	59413	107,9	68615	124,6	69080	125,5	72043	130,8	77269	140,3
II. Zuid-Nederland	11760	"	13283	113,-	15140	128,7	16208	137,8	21447	182,4	24732	210,3
III. West-Indië	7558	"	8471	112,1	10048	133,-	12028	159,1	15648	207,-	17053	225,6
IV. Maritiem	26255	"	28992	110,4	35223	134,2	39667	151,1	43029	163,9	44048	167,8
V. Middenland	4090	"	5012	122,5	6793	166,1	9973	243,8	12855	314,3	14661	358,5
VI. Noordland	5484	"	7352	134,1	12209	224,1	17389	317,1	29581	539,4	35164	641,2
VII. Westland	33187	"	37952	114,4	44340	133,6	50642	152,6	57206	172,4	59884	180,4
VIII. Noordland	7067	"	7369	104,3	9462	133,9	11678	165,3	13292	188,1	13760	194,7
IX. Groningen	31091	"	35727	114,9	47160	151,7	67563	217,3	90778	292,-	123770	398,1
X. Friesland	1034	"	1133	109,6	1557	150,6	2149	207,8	3101	299,9	4307	416,5
XI. Noordland	1028	"	1124	109,3	1380	134,2	1522	148,1	1739	169,2	2519	245,-
XII. Middenland	2610	"	2992	114,6	3679	141,-	4782	183,2	4868	186,5	10051	385,1
XIII. Zuidland	4672	"	5249	112,4	6616	141,6	8453	180,9	9708	207,8	16877	361,2
Overige landen de land	155289	"	170395	109,7	208526	134,3	235118	151,4	274808	177,-	303448	195,4
Overige Groningen	186380	"	206122	110,6	255686	137,2	302681	162,4	365586	196,2	427218	229,2

OMSCHRIJVING:

Bevolkingsgegevens van groepen van gemeenten in Groningen, in de jaren 1850, 1860, 1880, 1900, 1920 en 1940

VERKLARING:

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

DATUM:

10/1.950

BUL. N. 3

NOORDELIJKE-ECONOMISCH-TECHNOLOGISCHE ORGANISATIE

	Bevolking 31 Dec. 1920		Bevolking 31 Dec. 1930		Bevolking 31 Dec. 1940	
	abs.	verh. c.	abs.	verh. c.	abs.	verh. c.
<u>Stad Groningen</u>	90.778	100	105.146	115,8	123.770	136,3
<u>Gemeenten met 10.000 - 20.000 inwoners:</u>						
Onstwedde	17.393	"	18.079	103,9	19.791	113,8
Vlagtwedde	12.188	"	13.798	113,2	15.373	126,1
Winschoten	12.058	"	13.342	103,8	14.661	114,-
Veendam	13.093	"	13.303	102,2	13.852	105,8
Slochteren	13.292	"	13.456	101,2	13.760	103,5
Hoogezand	11.172	"	11.429	102,3	12.023	107,6
Delfzijl	9.650	"	9.666	100,2	10.206	105,8
Wildervanck	10.023	"	10.179	101,6	10.166	101,4
Haren	4.868	"	7.073	145,3	10.051	206,5
Totaal	104.534	"	110.405	105,6	119.885	114,7
<u>Gemeenten met 5.000 - 10.000 inwoners:</u>						
Leek	7.258	"	7.850	108,2	8.271	114,-
Grootegeest	6.659	"	7.429	111,6	7.950	119,4
Oude Pekela	7.377	"	7.555	102,1	7.637	103,2
Scheemda	6.536	"	6.860	104,6	7.247	110,5
Sappemeer	6.335	"	6.504	102,7	6.968	110,-
Appingedam	5.990	"	6.488	108,2	6.847	114,2
Marum	5.958	"	6.352	106,6	6.602	110,8
Bedum	5.285	"	5.890	111,4	6.478	122,6
Bellingwolde	6.578	"	6.142	93,4	6.307	95,9
Nieuwe Pekela	5.433	"	5.473	100,7	5.514	101,5
Ten Boer	5.115	"	5.187	101,4	5.272	103,1
Uithuizermolen	4.494	"	4.859	108,1	5.149	114,6
Totaal	73.066	"	76.509	104,8	80.242	109,8
<u>Gemeenten met minder dan 5.000 inwoners:</u>	97.200	"	100.296	103,2	103.321	106,3
<u>Provincie zonder de Stad:</u>	274.808	"	287.290	104,5	303.448	110,4
<u>Provincie:</u>	365.506	"	392.436	107,3	427.218	116,9
<u>Het Rijk:</u>	6.865.146	"	7.933.565	115,6	8.923.245	131,2

OMSCHRIJVING.		VERKLARING.		AUTEURSCHEID VOORBEHOUDEN
Bevolkingsgegevens van groepen der gemeenten in Groningen.				
DATUM: 23-2-'44		TEK. N.º: 101.940	BIJL. N.º. 4	
NOORDELIJKE ECONOMISCH-TECHNOLOGISCHE ORGANISATIE				

BIJLAGE 5.

In procenten van de totale beroepsbevolking vindt in de eigenlijke industrie¹ werk (mannen + vrouwen) in 1930:

1. Oude Pekela	37,5 %
2. Hoogkerk	32,5 %
3. Hoogezand	31,2 %
4. Appingedam	29,7 %
5. Veendam	29,6 %
6. Sappemeer	26,9 %
7. Muntendam	22,5 %
8. Nieuwe Schans	21,6 %
9. Groningen	21,2 %
10. Winschoten	20,5 %
11. Wildervank	20,5 %
12. Zuidbroek	20,2 %
13. Winsum	18,5 %
14. Nieuwe Pekela	17,8 %
15. Noorddijk	15,9 %
16. Meeden	15,6 %
17. Bedum	15,5 %
18. Onstwedde	14,5 %
19. Zuidhorn	13,4 %
20. Middelstum	12,8 %
21. Delfzijl	12,2 %

Gemiddelde voor de provincie 15,7 %.

De plaatsen met minder dan 12 % werkzaam in de eigenlijke industrie, zijn in bovenstaande lijst niet opgegeven.

Het aantal personen, werkzaam in de eigenlijke industrie, bedraagt in 1930 in

1. Groningen	9344
2. Veendam	1559
3. Hoogezand	1391
4. Winschoten	1072
5. Oude Pekela	989
6. Onstwedde	879
7. Wildervank	784
8. Appingedam	742
9. Sappemeer	691
10. Slochteren	516
11. Hoogkerk	512
12. Delfzijl	439
13. Vlagtwedde	396
14. Nieuwe Pekela	347
15. Bedum	325
16. Muntendam	316

De plaatsen met minder dan 300 personen, werkzaam in de eigenlijke industrie, zijn in bovenstaande lijst niet opgegeven.

1) Hierbij is dus de plaatselijk verzorgende industrie buiten beschouwing gelaten.

1930	0,05-1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50-100 ha	100 en meer ha	Totaal
<u>Landbouwers</u>								
Grootegast	-	200	178	113	62	1	-	554
Leek	-	227	167	133	46	1	1	575
Marum	-	137	181	106	43	2	-	469
Oldekerk	-	38	20	43	36			137
Totaal	-	602	546	395	187	4	1	1735
<u>Tuinbouwers</u>								
Grootegast	-	4	-	-	-	-	-	4
Leek	1	11	-	-	-	-	-	12
Marum	-	3	-	-	-	-	-	3
Oldekerk	-	3	-	-	-	-	-	3
Totaal	1	21	-	-	-	-	-	22
<u>Landarbeiders</u>								
Grootegast	224	171	-	-	-	-	-	395
Leek	147	141	-	-	-	-	-	288
Marum	74	176	-	-	-	-	-	250
Oldekerk	32	22	-	-	-	-	-	54
Totaal	477	510	-	-	-	-	-	987
<u>Particulieren.</u>								
Grootegast	189	68	9	1	-	-	-	267
Leek	171	73	10	-	-	-	-	254
Marum	151	139	12	1	1	-	-	304
Oldekerk	112	16	6	2	-	-	-	136
Totaal	623	296	37	4	1	-	-	961
Totaal Generaal	1101	1429	583	399	188	4	1	3705